

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ
ਦਯਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਜਨ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।
ਬਨਾਮ
ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ - ਜਵਾਬਦੇਹ।
1961 ਦੀ ਰੈਗੂਲਰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 563

9 ਅਕਤੂਬਰ, 1961

ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ (1908 ਦਾ IX) -ਧਾਰਾ 19-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਸੀਦ-ਕੀ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਸੀਦ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਸੀਦ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰੈਗੂਲਰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਵਧੀ ਹੋਈ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬੱਸੀ, ਮਿਤੀ 29 ਮਾਰਚ, 1961 ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਉਪ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਅਮਲੋਹ, ਮਿਤੀ 7 ਜੂਨ, 1960 ਨੂੰ, ਮੁਦਈ ਨੂੰ 600 ਰੁਪਏ, ਖਰਚੇ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

ਐਸ.ਡੀ. ਬਾਹਰੀ, ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਐਮ.ਆਰ.ਸ਼ਰਮਾ, ਵਕੀਲ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਮਹਾਜਨ, ਜੇ. -ਇਸ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਸੀਦ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਬਚਾਏਗੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਲਈ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਤੱਥ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ 1 ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਨੰਬਰ 2 ਇੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕਰਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਿਰਫ਼ ਵਿਵਾਦ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੀਮਾ ਹੈ। ਕਰਜ਼ਾ ਜੁਲਾਈ, 1956 ਵਿੱਚ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ 1 ਦਸੰਬਰ, 1959 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ। ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤੀਏ ਨੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਪੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਸੀਦ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੱਤਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਹੈ। ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਦਿਰੜਤਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਹਿ-ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰਸੀਦ ਦੂਜੇ ਸਹਿ-ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਇੰਡੀਅਨ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕੈਟੇਨਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਜ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀਮਾ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਗੋਪਾਲ ਦਾਜੀ ਸਾਠੇ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲ ਬਿਨ ਸੇਨੂੰ ਬੈਂਕ (1), ਬ੍ਰਜੇਂਦਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਰਾਏ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਿਟੇਡ (2) ਰਾਘਵੇਂਦਰ ਗੁਰੂਰਾਓ ਨਾਇਕ ਬਨਾਮ ਮਹਿਪਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੇਲਾਪੁਰ (3), ਅਬਦੇ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਅਸਕਰਨ (4), ਬਾਬੂ ਜੈਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਮੁਰਾਓ (5), ਅਤੇ U Ba Pe ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ Ma Lay (6) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਉਂ ਉਹੀ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਰਸੀਦ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਡੀਅਨ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:-

19(1) ਜਿੱਥੇ, ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਰਸੀਦ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੀਮਾ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਮਿਆਦ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਰਸੀਦ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਰਸੀਦ ਵਾਲੀ ਲਿਖਤ ਬਿਨਾ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ; ਪਰ, ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1872 ਦੇ I ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਵਿਆਖਿਆ I. — * * * * *

ਵਿਆਖਿਆ II— ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ 'ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਵਿਆਖਿਆ 111- * * * * *

ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਰਸੀਦ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜ਼ਮਾਨਤੀ

(1) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 28 Bom. 248

(2) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 44 Kal. 978

(3) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 49 Bom. 202.

(4) 84 ਆਈ.ਸੀ. 199.

(5) 132 ਆਈ.ਸੀ. 798

(6) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 10 Rangoon 398.

ਦੇਵਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੇਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸੀਤ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰੀ ਬਾਹਰੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਡਿਕਰੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਦੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਤਾ: ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ,